

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Disputationvm De Censuris In Commvni,
Excommunicatione, Svspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

4 De reseruatis in Clementinis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

Quum ergo est ad actionem quæ mandetur, nam, si illa sequatur est, sufficit. Vt si mandatur insequutio, & alter insequitur, licet non perueniatur ad capturam, incurritur excommunicatio: & sic de aliis. At vero, si vna actio imperetur, & imperatus non illam, sed aliam faciat, ut si mandatus capere, percutiat, & non capiat, non puto sufficere, vt mandans incurrat, nisi postea ratum habeat quod suo nomine factum est, iuxta eundem textum.

Tertio additur in eodem cap. quædam extensio, vel solennitas potius huic censuræ, nimirum quod, quando in tali contumacia perdurauerit, dominicus & festis diebus, pulsatis campanis, publice denuncietur in omnibus Ecclesiis talis loci, ac vicinarum ciuitatum, ac diocesis. Per quam denunciationem non multiplicatur censura, sed solum fit ad maiorem terrorem, & infamiam. Tandem additur referuatio cum illa exclusiua, *Dantaxat in articulo mortis ab alio possit absolui*. Vbi statim occurrit questio an hinc habeant locum omnes exceptiones posite circa canonem, *Si quis suadente*. Quam in fine huius disputationis generalius tractabimus. Et deinde quoad modum absolutionis specialiter ab hac censura adduntur ibi quædam solennitates seu pœnitentie publicæ, quæ ad forum externum pertinent, & vix credo esse in usu.

Vltimo loco, vt constitutio illa ad effectum perducatur, additur in fine illius textus, *Si Princeps, Senator, Consul, vel alius Dominus siue Rector contra præsumptos prædictos dictæ constitutionis tenorem non fecerit obseruari, tam ipse, quam officiales eius infra mensem postquam res ad eorum notitiam peruenierit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant*. Aduertit autem Nauarrus ad excusandam huiusmodi excommunicationem satis esse ante lapsum mensem causam seu processum incipere: quod intelligo dummodo bona fide id faciant, & non animo eludendi censuram, & non vltra progrediendi. Aduerto etiam hæc vltimam censuram non esse referuatam. Reliqua, quæ hic desiderari possunt, dicta sunt circa Bullam Cœnæ in loco citato.

Aliæ excommunicationes expediuntur.

Quarta excommunicatio habetur in cap. *Fundamenta*, de Electione in 6. vbi excommunicantur illi, qui Senatorem Romanum eligunt, Principes, aut potentes personas, quæ ibi nominantur. Quæ ad casum pertinet extraordinarium, & particularem, vt bene Nauarr. notauit: & ideo in ea explicanda non libet immorari. Sed videri possunt Angelus Excommunicatio, 5. casu 7. Syluest. Excommunicatio, 7. num. 20. Caiet. cap. 53. Antonin. 3. part. tit. 24. cap. 43. Quinto asseritur potest excommunicatio lata in cap. *Clericus*, de Immunitate Eccles. in 6. vbi Imperatores, & Reges, & omnes inferiores Principes seculares imponentes tributa Ecclesiasticis personis, & ipsæ personæ Ecclesiasticæ soluentes talia tributa sine Sedis Apostolicæ licentia, excommunicantur censura Papæ referuata. Veruntamen illa censura & constitutio in Clement. 1. de Immunit. Eccles. quoad partem de personis Ecclesiasticis soluentibus hæc tributa absolute reuocatur: quoad alteram vero de Principibus temporalibus imponentibus hæc tributa præcipiuntur obseruari constitutiones Alexandri, & Innocentij III. in Concilio Lateranensib. quæ habentur in ca. *Non minus*, & cap. *Aduersus*, extra de Immunit. Eccles. In quorum prima Alexander ipso facto excommunicat eos, qui ea exigunt, ipsi vero Ecclesiasticis personis licentiam concedit vt absque vlla exactione, communi voluntate Episcopi, & cleri possint hæc soluere ad releuandas communes vilitates, vel necessitates, vbi laicorum bona non sufficiunt, & de necessitate,

A & vtilitate satis constat. In posteriori vero Decreto, & Concilio addit Innocentius, vt etiam ad hanc posteriorem voluntariam solutionem faciendam consulatur prius Summus Pontifex, ad quem spectat communibus vtilitatibus providere. Et similis fere excommunicatio contra exigentes hæc tributa habetur in c. *Quaquam*, de Censib. in 6. Solumque additur, vt qui illam incurrit, non absoluitur, donec integre restituerit & satisfecerit. Et in dict. cap. *Aduersus*, dicitur non solum teneri ad restituendum Rectorem seu Gubernatorem, quia talia bona exegit, sed si ipse intra tempus sui regiminis non restituerit, teneri etiam successorem eius, vt qui succedit in honore, etiam onus participet: ideoque si intra mensem non satisfecerit in eandem incidit censuram. Nulla tamen in his omnibus, vt dixi, adhibetur referuatio. Additur tamen in Bulla Cœnæ Domini, vt tactum, & explicatum est circa clausulam 16. & 17. eius.

SECTIO. IIII.

Quæ excommunicationes late sint in libris Clementinarum, & Summo Pontifici referuata.

Prima excommunicationibus referretur ex Clementin. 1.5. Verum, de Hæreticis, vbi Inquisitores, vel qui vices eorum gerunt, seu loco eorum ad illud officium agendum deputati, si in viu sui officij ita deliquerint, vt odij, gratiæ vel amoris, luri aut commodi temporalis obtentu contra iustitiam, & conscientiam suam omiserint contra quem procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, aut obtentu eodem prauitatem ipsam, vel impedimentum officij sui alius imponendum, eum quoquo modo præsumperint vexare, ipso facto excommunicantur (præter Episcopos) & eorum absolutio Papæ referuatur. Episcopis vero pœna imponitur suspensionis per triennium, de qua infra in vltima disput. de suspensione, sec. 5. Suspensione 6. dicemus. Nunc solum circa referuationem excommunicationis aduerto hic addi illam exceptionem, præterquam in mortis articulo, & vltius adiungi, & tunc satisfactio, præmissa: quod intellige, si, vel quantum fieri possit: nam in eo articulo non est absolutio neganda propter vllam impotentiam, vt sæpius est in superioribus dictum.

Excommunicatio contra religiosos administrantes quædam sacramenta exponitur.

Secunda excommunicatio habetur in Clement. 1. Religiosis, quæ est prima de Priuilegiis, ferturque contra religiosos, qui Sacramentum Vnctionis Extreme, aut Eucharistiæ ministrare, vel matrimonij solenni, & re sine Parochiali presbyteri licentia speciali: vel qui excommunicatos à canone præterquam in casibus eius à Pontifice concessu absolunt, vel etiam à sententiis per statuta synodalia aut Prouincialia promulgatis, seu à pœna & culpa (vt aiunt) absoluerent quemquam præsumperint. Talisque excommunicatio Papæ ibidem referuatur. Circa quâ primo aduertendum est, solum ferri contra religiosos. Vnde, si clerici seculares id faciant, illam non incurrun: imo, licet aliquis se fingeret religiosum, vt eo prætextu facilius posset adhuc ministranda admitteri, licet peccaret, nõ incurret hanc censuram, quia religiosus non est. Incurrunt autem illam, quantum est ex vi illius textus, etiam sacerdotes Societatis Iesu, qui solennem professionem non emisserunt, quia per simplicia vota veri religiosi constituuntur.

C. Quamquam, de Censib. in 6. Solumque additur, vt qui illam incurrit, non absoluitur, donec integre restituerit & satisfecerit. Et in dict. cap. Aduersus, dicitur non solum teneri ad restituendum Rectorem seu Gubernatorem, quia talia bona exegit, sed si ipse intra tempus sui regiminis non restituerit, teneri etiam successorem eius, vt qui succedit in honore, etiam onus participet: ideoque si intra mensem non satisfecerit in eandem incidit censuram. Nulla tamen in his omnibus, vt dixi, adhibetur referuatio. Additur tamen in Bulla Cœnæ Domini, vt tactum, & explicatum est circa clausulam 16. & 17. eius.

Prima excommunicatio, in officio suo delinquentes ex Clement. 1. de Hæreticis.

Clement. 1. de Priuilegiis.

Quod huiusmodi censura subiectum.

Item incurrit illam clerici in Militaribus religio-
nem proſeſſi, quia etiam veri religioſi exiſtunt.

De Nouitiis autem, ſi ſacerdotes exiſtant, dubita-
ri poteſt, nam cum illi fruantur priuilegiis & com-
modis religionis, videntur etiam his oneribus &
pœnis ſubiicendi, & quoad hæc omnia communi
appellatione religioſorum venire. Atq; ita tenet Syl-
ueſter cum Cardinali Angelo, & aliis, verb. *Excom-
municatio*, 7. numero 32. & Nauarrus cap. 27. numer.
102. Sumuntque argumentum ex cap. *Religioſi*, §.
Quamuis, de Sent. excommunic. in 6. quatenus in eo
dicitur Nouitium gaudere favore canonis. Si quis
ſuadente, qui autem ſentit commodum, debet ſen-
tire & onus. Sed quidem inefficax eſt argumentum:
tum quia fauores maiorem ampliacionem recipiunt:
tunc etiam quia fauor canonis, Si quis ſuadente, ma-
gis reſpicit ſtatum clericalem quam perſonam. Vnde
efficacius argumentum in contrarium videtur
ſumi ex eodem §. primo, quatenus dicitur, Nouitiū
in effectu non eſſe religioſum; cum ergo hæc lex
pœnalis contra religioſos feratur, cur ad illos ex-
tendatur, cum iuxta commune ius potius reſtrin-
genda ſit: nam ex aliis priuilegiis & fauoribus, vt di-
xi, non ſumitur efficax argumentum, cum iura diſ-
ponant contraria ratione hæc eſſe declaranda. Ac-
cedit, quod in dict. §. ſignificat Pontifex, illam eſſe
ſpecialem extenſionem in fauorem religionis, etiā
ſi ex vi verbi, Nouitiū religioſus non ſit: ergo inde
potius ſumitur argumentum ab ſpeciali, quod in
caſibus ſimilibus id locum non habet. Quare hæc
pars videtur in rigore vera, quam videtur tenuiſſe
Petrus de Ancarrano, qui ob ſimilem rationem di-
xit hic non comprehendere conuerſos religionum,
qui tria vota non emittunt, quia verè religioſi non
ſunt, quamuis fruantur priuilegio canonis, Si quis
ſuadente: quod etiam verum exiſtimo, quamuis alii
auctores repugnent. Similiter verum eſt, hanc con-
ſtitutionem non comprehendere eos, qui vitam re-
ligioſam agunt in religione non approbata, quia
non ſunt vere religioſi: quod Sylueſter & alii non
negant: vnde retorquetur contra eos argumentum:
nam etiam hi, qui ſunt Deo dedicati & deuoti, fru-
untur priuilegio canonis, Si quis ſuadente, ergo ſen-
tire etiam debent hoc onus, ſi argumentum eorum
efficax eſt, vel, ſi non ſentiunt, quia veri religioſi non
ſunt, argumentum illud non eſt efficax: quod veri-
us eſt. Et confirmatur ex communi doctrina Panor-
mitan. & aliorum in Rubric. de Regular. in o-
diſis non venire appellatione religioſi, niſi qui
tria vota ſubſtantialia in religione approbata emit-
tit.

Non tamen neceſſe eſt eam religionem habere
priuilegia exemptionis, vt recte dicunt Angelus, &
Sylueſter, quia hoc non eſt de ſubſtantia religionis,
ſicut approbatio, iuxta cap. vnic. de Voto in 9. &
Clement. vnic. de Statu monach. Sed aliqui obiciunt
Clementinam hanc contineri ſub tit. de Priuileg. &
ideo intelligendam eſſe de religioſis priuilegiatis.
Reſpondetur primo, ſenſum legis ex verbis eius ſu-
mendum eſſe, non ex collatione ſub tali Rubrica,
quæ poſterior fuit, & ſæpè ſecundum quandam
maiorem accommodationem, quamuis non ſit ad-
æquara in omnibus: ſecundo dicitur, religioſos fere
omnes gaudere aliquibus priuilegiis licet exempti
non ſint, & id ſatis eſſe, vt lex abſolute lata ſit in om-
nes religioſos, vt verba ſonant: tertio adiungi etiam
poteſt probabile argumentum, nam ſi priuilegiatos
ita punit, multo magis alios.

Quæri vltèrius ſolet an comprehendat tantum
viros religioſos, vel etiam ſcœminas ſeu moniales,
ſub nomine enim mafculino ſolet etiam ſcœmineū
comprehendi, vt ſupra circa canonem, Si quis ſuaden-
te, dictum eſt. Atque ita ſentit Angelus, & expreſ-
ſus Sylueſter. Contrarium tamen tenent Cardina-
lis & Ancarranus, quia putant legem hanc dirigi

tantum ad religioſos ſacerdotes: illi enim râtum ſo-
lent adminiſtrare ſacramenta. Et forſſatè mortuum
ferendi hanc legem inde ſumptum fuit, tamen in
rigore iuris ſtandum eſt verbis eius. Et ideo credo
comprehendere religioſos non ordinatos, quatenus
per eos tales actiones exerceri poſſunt, vt eſt exhi-
bitio Eucharistiæ, vel conceſſio indulgentiæ, aut
quid ſimile. Hoc autem addo, quia, ſi religioſus non
ordinatus tentaret inungere, non credo incurſſere,
quia illud non eſt ſacramentum Extremæ vñctio-
nis, de quo textus loquitur, quod inferius in ſimili
amplius declarabimus. Et proportionali modo pro-
babile eſt comprehendere etiam moniales, quia ratio-
ne ſexus non excluduntur, vt ratio prioris ſententiæ
probat: & in aliis par eſt ratio proportionis ſeruata.

*Varii modi quibus religioſi abſque cenſura huius cap.
poſſunt habere facultatem miniſtrandi
hæc ſacramenta.*

Verſus intelligendus eſt hic canon de religioſo,
qui nullam poteſtatem habet hæc adminiſtrandi.
Nam Pontifex noluit prohibere legitimæ po-
teſtatis vſum, ſed vſurpatæ poteſtatis abuſum. Po-
teſtatem autem hæc facultas multis modis obtineri,
quorum aliqui indicantur in prædict. Clement.
Primus eſt, per ſpecialem licentiam eius, qui poteſt
illam concedere. Sic, num. ibi dicitur *Non habita ſu-
per his Parochialis Presbyteri licentia ſpeciali*, vbi ſub Pa-
rochiali Presbytero Episcopopus comprehenditur, vt
ibi gloſſa affirmat, quam ſequuntur Caiet. Nauar-
rus, & alii, quia habet vniuerſaliorem iuriſdictionem:
& eadem ratione comprehenditur eius vicarius,
quia iuriſdictione eadem reputatur, vt in ſuperiori-
bus dictum eſt. Item licet nominetur Presbyter Pa-
rochialis, ab eo quod frequentius accidit, quamuis
non ſit Presbyter ſi eſt Parochus, poteſt eandem fa-
cultatem dare: quia eſt adus iuriſdictionis, non or-
dinis, ſenſus ergo eſt, debere hanc licentiam concedi
ab habente poteſtatem.

Quod vero in illo textu dicitur, hanc licentiam
eſſe debere ſpecialem, dubium generare poteſt:
nam licentia poteſt dici ſpecialis, aut ex parte per-
ſonæ cui conceditur, aut ex parte actus ad quem
datur, aut ex parte perſonæ ad quam abſoluendum,
aut communicandum, vel vngendum datur. Caiet.
ergo, vt hunc ſcrupulum tollat, dixit mentē Pon-
tificis in eo textu ſolum eſſe, licentiam, debere eſſe
talem, vt ex ea ſatis conſtet dari tali perſonæ ad
talem actum, ſive hoc per ſpecialia verba exprima-
tur, ſive per generalia, quæ iuxta communem vſum,
talem actum, vel ſpecialem perſonam comprehen-
dant: vt ſi Parochus licentiam concedat, vt omnes
religioſi huius domus poſſint Eucharistiā mini-
ſtrare, licet videatur generalis in verbis, eſt ſpecialis
reſpectu ſingulorum. Idem erit, ſi facultas detur
huius perſonæ ad omnia ſacramenta miniſtranda:
vel è contrario ſi recipienti detur facultas à Para-
cho, vt ei liceat à quolibet religioſo Eucharistiā
accipere, & ſic de aliis. Quæ doctrina videtur con-
ſentanea intentioni legis, quæ eſt vt miniſterium
Parochi non vſurpetur ſine licentia eius. At non
videtur ſufficenter exponere proprietatem illius
litteræ, quia ſic nihil operatur illud verbum *ſpeciali*.
Et ideo gloſſa ibi conſultat, vt de perſonis, conferen-
tæ & recipienti, & de actu ſeu ſacramento præſtan-
do fiat ſpecificatio: quia licet finis legis ſit ille, vt
ille cū maiori certitudine compareretur, videtur ibi
talis forma præſcribi: quod non eſt in iure nouum,
vt facile conſtat. Quamuis autem hoc ſit ſecurius
& conſultius, addit ibi Ioannes Andreas, ſufficere,
quod exprimitur actus ſacramenti, & perſona ſpe-
cialis vel ex parte recipientis, vel ex parte dantis,
quia vtroque modo eſt licentia ſatis ſpecialis. Imo ſi
ad id

An nouitiū
in præſenti
nomine reli-
gioſorum
comprehen-
datur.
Sylueſt.
Angelus.
Nauarrus.

Ancarra.

Num ſolius
gioſi exem-
pti ſint hu-
ius cenſura
ſubiectum.

An compre-
hendantur
etiam ſcœmi-
na religioſa.

Actus sacramenti exprimat, licentia est satis specialis, etiam si ex parte personarum sit generalis. Et hoc sentit Nauarr. & tribuit dicta Glossa. Hinc vero inferitur, hanc specialitatem licentiae, quatenus est speciali iure introducta, non requiri ad alios actus absoluenti a censura, &c. Sed ad illos sufficere quilibet facultatem, quae veluti ex natura rei satis sit ad iurisdictionem communicandam.

Ultimo expendunt auctores in hac clausula particulam illam *Parochiales Presbyteri*: ut ex ea colligant hanc legem non procedere, quando religiosi inter se aliquid faciunt, quod in ea prohibetur: quia ipsi non sunt subditi parochis, nec Abbate superioribus, eorum nomine Parochorum comprehendi solent: & ideo non oportet distinguere inter religiosos eiusdem vel diuersae religionis, quia eadem est in omnibus ratio, ut notauit Armilla verb. *Excommunicationis*, numer. 49. Accedit quod in illo textu expresse dicitur. *Qui ministraverit clericis, aut laicis, &c.* Quibus verbis non comprehenduntur religiosi & maxime in materia odiosa, & considerato fine, & circumstantiis illius legis, ut latius dixi loco statim citando, & sentiunt Caetan. verb. *excom.* cap. 64. Nauarr. ca. 27. num. 162.

Secundus modus habendi hanc potestatem esse potest per ius commune, vel privilegia religionum, prout in illo textu exprimitur circa absolutionem a censura: subintelligenda vero est in omnibus casibus, quia potestas Pontificis ad concedenda haec privilegia, & quae potestas est in omnibus. Nec refert quod in fine illius textus additur, *Nullo privilegio suffragante*, quia per illud verbum non reuocantur, aut impediuntur privilegia concessa, vel concedenda religiosi ad hos actus exercendos, sed solum illud additum est, ut religiosi sic delinquentes incurrant hanc excommunicationem, & denunciandi sint, non obstantes quocunque privilegio: quod glossa ibi notauit, & satis constat ex textu.

Tertio potest religiosus habere hanc potestatem ex vi officij, seu beneficii, ut si sit Parochus, nam tunc clarum est posse suis subditis ministrare sacramenta. Sed quid si eos etiam ab excommunicatione absoluat, aut a culpa & a poenitentia, quid si alienis omnibus sine alia licentia sacramenta ibi prohibita ministret? Glossa ibi dubiam relinquit questionem. Nauarrus autem sentit hunc non incurrere, citans Felinum, & alios absque alia probatione: nullamque video sufficientem rationem ad excusandum hunc, cum sit religiosus, & directe agat contra hunc canonem. Nam, quod sit Parochus, quid refert? cum reuera non utatur officio Parochi, sed usurpet illud. Neque etiam refert quod Parochus sit in hoc peioris conditionis quam non religiosus, quia ille potest hac facere titulo religionis, quod alius non potest: nam ob hanc causam potius imponitur hac censura religioso, quam sacerdoti seculari. Et hanc partem sequitur Syluester citans Glossam in Clem. 1. de Decimis.

Quarto potest hac potestas haberi consuetudine recepta & probata, quia hac dat ius in huiusmodi rebus. Quinto adiungi potest extrema necessitas quod extra controuersiam est in absolendo ab excommunicatione eum qui animam agit, & ab alio absolui non potest. Hae tamen necessitates non habet locum in solennizatione matrimonij, aut in absoluntione a culpa & a poena. De Eucharistia vero & Extrema unctione res est controuersa. Ea vero sufficienter tractauimus in tertio tomo, disputat. 72. sect. 2. de Euchar. & de Extrema unctione in 4. disputat. 43 quibus locis nonnulla alia quae ad expositionem huius decreti conferunt, breuiter attingi.

Ob quas actiones incurratur censura haec.

Deinde obseruandae sunt actiones propter quas imponitur haec censura, quae sunt aliquorum sacramentorum administratio, & expresse ponuntur Extrema unctione, & Eucharistia: de quibus proinde non est dubitatio: deinde additur matrimonium. In quo distinguenda sunt duo, scilicet substantia sacramenti, & solennitas Ecclesiastica. Et quidem quoad substantiam sacramenti, iuxta anteriorem doctrinam, sacerdos non est minister, sed ipsi contrahentes: & ideo de sacramenti administratione nihil ibi dicitur, sed de solennizatione, quae consistit in sacerdotali benedictione, quam sponsi post matrimonium rite contractum publice ac solenniter in Ecclesia recipiunt. Religiosus ergo hoc munus usurpans sine facultate Parochi, excommunicationem hanc incurrat. Quoniam vero post Concilium Tridentinum ad sacramentum ipsum rite conficiendum necessaria est praesentia Parochi, ideo dubitari potest, an religiosus nunc usurpans illud ministerium, hanc censuram incurrat: nam illa nunc est quaedam solennitas necessaria in hoc sacramento. Nec refert, quod quando haec constitutio, & censura lata est, non erat talis solennitas necessaria ad matrimonium, nam haec constitutio generaliter prohibet omnem solennizationem: unde, licet postea illa solennitas sit instituta, iam ex tunc continetur sub generali prohibitione solennizandi matrimonium: nam, lex generaliter lata, completur omne tempus futurum, & omnem materiam suis verbis comprehensam. Dicendum nihilominus cenfeo religiosum non incurrere illam censuram in dicto casu, sed aliter puniri iuxta Concilium Tridentinum. Ratio est, quia, licet haec praesentia sacerdotis dici possit nunc quaedam solennitas matrimonij contrahendi, non est tamen solennizatio illa de qua Pontifex in illo textu locutus est, nam sine dubio loquitur solum de illa solennitate, quam Concilium Tridentinum, sess. 24. vocauit benedictionem sacerdotis: lex autem, praesertim poenalis, non debet extra mentem legislatoris, & verborum significationem, usurpari.

De Sacramento autem poenitentiae dubium est, an in hac censura comprehendatur. Et ratio dubij est, quia dicit textus, *A poena & culpa absolueret quendam praesumpserint*, nam absolutio a culpa non datur nisi per sacramentum poenitentiae. Nihilominus contraria sententia vera est, & communis, ut Nauarrus ait num. 162. Ratio est, quia in illo textu non prohibetur specialiter: quod fortasse factum est propter necessitatem illius sacramenti, vel quia non tam publice & solenniter ministratur sicut alia. Verba autem citata infra exponuntur. Denique de aliis tribus sacramentis nulla ibi fit mentio: & ideo manifestum est hanc censuram nihil ad illorum administrationem pertinere. Et ratio reddi potest, quia Confirmatio, & Ordo ad Episcopos pertinent, & ideo nec a religiosi usurpari solent, nec ad Parochos spectat eorum administratio: quae duo in eo textu praecipue considerata sunt. Baptismus vero etiam praetermissus est forte propter eius necessitatem, vel etiam quia eo tempore non fuit necessarium id specialiter prohibere, igitur nec baptismus solenniter datus, nec solennizatio baptismi ibi sunt prohibita, nec maneret excommunicatus id faciens vel administrans, licet peccaret.

Alia actio ob quam illa excommunicatio incurratur est absolutio ab excommunicatione iuris. Vbi primum Doctores considerant non satis esse absolute excommunicatum ab homine, quia in textu illo expresse dicitur, *excommunicatus a canone*, satisque est ita esse lege dispositum. Ratio vero forte est, vel quia de hac absolutione poterat esse dissensio

12

Quid si Religiosus loci Parochi matrimonio adfuit.

De administratione sacramenti poenitentiae Nauarr.

De Confirmatione, & Ordine De Baptismo.

Secunda actio huius censurae.

sio cum parochis: vel quia absolutio ab homine & rarius datur ab huiusmodi religiosis, & habet à quo vindicetur seu repellatur, ipsum scilicet iudicem, qui excommunicationem tulit: ius autem non potest censuram à se latam ita defendere. Deinde expendo non quamcunque absolutionem à censura canonis, sed à sola excommunicatione esse sufficientem causam huius censuræ, quia textus de excommunicatione in specie, non de censura in genere loquitur: & in his legibus non est facienda extensio à simili, ut saepe dixi. Vnde, licet tres censuræ quoad alia æquiparentur in iure, non propterea in hac re adeo extrinseca, & mere positiva & penali faciendæ est generalis extensio. Et ratio etiam esse potuit, quia excommunicatio à iure frequentior est. Adde præterea hoc restringendum esse ad excommunicationem maiorem, ut est communior interpretatio, quia hæc vox in iure est quasi analogica, & simpliciter dicta, pro maiori accipitur, iuxta cap. penult. de Sent. excomm. Denique necessaria est absolutio à censura, & non sufficit à sola culpa, ut licet religiosus teneat absolueri à casibus reservatis Pontifici, & in eo grauius peccet, & propterea in aliam excommunicationem incidat infra tractandam; tamen, si non absoluit à censura, sed à sola culpa, non incidet in hunc canonem, quia non est à verbis eius discedendum.

Deinde obseruandum est, per hoc decretum non esse prohibitum quominus religiosi potestatem habentes ad absolvendam à peccatis mortalibus, possint etiam absolueri ab excommunicatione canonis non reservata, iuxta expositionem capit. Nuper, de Sent. excomm. supra à nobis tractatam; nā illi iuri nihil per hoc derogatum est. Vnde, licet religiosus aliquis ex priuilegiis suis non haberet expressam potestatem absoluedi ab excommunicatione; si tamen haberet potestatem absoluedi sacramentaliter, non ageret contra hoc decretum absoluedo ab excommunicatione non reservata, quia supposito tali priuilegio, habet illam potestatem ex vi cap. Nuper, Et ita habent locum in illo casu ea verba huius textus, *Præterquam in casibus à iure expressis, vel per priuilegia S. dis. Apostolicæ concessis.*

16
Tertia actio
eiusdem cen-
suræ.

Ultima actio ponitur ibi, *vel à sententiis per statuta Provincialia, aut Synodalia promulgatis, seu ut verbum eorum vtar, à pena, & culpa absolueri quempiam præsumperim.* In quibus verbis, nomen *sententiæ*, non videtur limitari ad aliquam speciem censuræ, sicut in priori clausula, sed comprehendere omnem censuram ipso iure latam per statuta, ita ut in hunc canonem incurrat quicumque absoluens à quacunque censura, etiam à suspensione, & interdicto lato per statuta particularia, quia hoc decretum absolute dicit à *sententiis*: quæ vox indifferens est ad omnes censuras, & ita exponit Glossa ibi, quam sequitur Antoninus 3. part. tit. 24. cap. 54. & alij quos refert Syluester. Caietanus vero cap. 64. de excommunicatione etiam hanc partem de solis excommunicationibus intelligit. Quam opinionem probat late Syluester verb. *Excommunicatio* 7. numer. 38. citans Angelum, & alios. Et est manifesta, si contextus ipse attente expendatur. Nam ita construi debet. Excommunicatus à canone, vel à sententiis: nam, licet aliqua verba interponantur, tamen reuera verbum illud à *sententiis*, distinctiue coniungitur cum superiore, à *canone*, & ex utraque conficitur integra determinatio distinctiua participij *excommunicatus*, de quorum absolutione in toto contextu est sermo. Et præterea hæc expositio est magis consentanea rationi non solum quia est mitior in materia penali, sed etiam quia nulla est ratio cur hæc prohibitio sit generalior in statutis particularibus, quam in vniuersalibus.

Deinde ponderandum est verbum. *Per statuta,*

nam, ut supra diximus, non est idem censuram ferri per sententiam generalem, & per statutum: nam prior in rigore est ab homine, posterior à iure: in præfenti ergo non est sermo de excommunicatione ab homine, etiam per generalem sententiam, nam verba textus sunt proprie intelligenda. Statutum autem proprie significat legem de se perpetuam, & ideo vocatur statutum provinciale vel synodale, id est autoritate Archiepiscopi, vel Episcopi in Concilio Provinciali, vel Synodali editum.

Dubitant autem Syluester, & alij an in præfenti sufficiat aliquem esse excommunicatum per statutum factum à legato Papæ: aliqui enim negant propter formalia verba textus, quibus inlegendum est, præferti in materia penali. Oppositi vero tenent Angelus, & Syluester cum multis Canonistis quos referunt. Quorum ratio est, quia ubi ratio est euident, lex etiam penalis extendenda est: hic autem est euident, statutum Legati in perpetuitate & efficacia comparari provinciali, seu synodali vel constitat ex cap. finali iuncta Glossa de offic. Legati. Et mihi placet sententia. Circa rationem vero addo, statutum provinciale non solum dici effectiue, sed etiam obiectiue, id est, non tantum statutum factum à Provincia, seu Concilio Provinciali, sed quodlibet obligans vnam Provinciam tantum à quocunque factum sit, vere esse statutum: Provinciale, quia illud nomen, vndeunque deriuatum sit, propriè significat legem vnam Provinciam obligantem. Et sub hac ratione potissime in præfenti consideratur. Ac denique, licet non sit factum à Concilio Provinciali, actum tamen est ab eo, qui potestatem eius eminens habet. Vnde, si factum esset immediate à Papa, sufficeret: ergo idem est de Legato eius: nam quoad hoc similis ratio procedit. Quod si quis contendat, talem excommunicationem à Papalatum non comprehendi sub latis à sententiis statutorum, sed sub latis à canone, non contendam de nomine, dummodo idem de Legato concedat, qui loco Pontificis, & eius potestate coadiutor statum, itaque, siue ad posterius membrum, talis excommunicatio referatur, religiosus ab illa absolvens in hunc canonem incidet.

Rursus expendenda sunt verba sequentia, *seu à pena & culpa.* Nam Caietanus intelligit hanc esse nouam actionem distinctam à præcedentibus, & significare idem, quod vulgo in indulgentiis dici solet, remissio à culpa & pena: quam ipse putat esse distinctam ab indulgentia plenaria, & longe maiorem. Sed de hoc dictum est tractando de indulgentiis. Syluester ergo, & alij intelligunt idem esse quod plenariam indulgentiam concedere. Et ita à nobis sumendum est. Videtur autem ob stare illa particularia, seu, quæ indicat hæc verba posita esse ut æquiualentia præcedentibus: vnde absolueri à pena, idem erit atque absolueri ab excommunicatione, & à culpa propter quam lata fuerat: qui modus loquendi fortasse erat vtitus tunc à religiosis, & ideo illius facta est mentio, ut ibidem dicitur. Respondetur particulam, *seu*, non semper habere illum sensum, sed pro distinctione quadam accipi, & in hoc sensu ibi sumitur: nam illa significatio absolutionis à culpa & à pena inusitata proferus est. Hinc vero intelligitur, quod supra dicebamus, hic non esse prohibitum ministerium sacramenti poenitentiae, quia non est prohibita absolutio à culpa, nisi simul concedatur indulgentia plenaria. Vnde hæc lex quoad hanc partem non est lata contra religiosum administrantem sacramentum poenitentiae, licet alias forte indebite id faciat, sed contra religiosum male usurpantem potestatem concedendi plenariam indulgentiam.

Sed an incurrat hanc censuram, qui concedit ratum indulgentiam ob omni pena, non tamen absoluit à culpa. Angelus, & alij negant incurrare, quia absolutio per abjunctum

Gloss.
Antonin.
Syluester.
Caiet.

absolutio illa non est à culpa & à poena, & censura hæc non fertur nisi in eum, qui ab utraque absolutus est, cum sit penalis, striete intelligenda est. Syluester tenet contrarium. Et mihi magis probatur, propter rationem factam, quod hæc censura non fertur propter abusum in iudicio, ut sic dicam, sacramenti poenitentiae, sed propter indulgentiam male & sine potestate concessam: indulgentia autem, quæ appellatur à culpa & à poena, non includit absolutionem sacramentalem. Sed supponit culpam remissam per sacramentum in re, vel in toto, & cōcedit remissionem totius poenæ: & ita quasi cōsummat remissionem à culpa & à poena, & ideo sic appellatur. Neque est maior vis in illo verbo faciendā, cum dicat Pontifex (ut illorum verbum utamur) significans se non facere vim in verbo, sed in re quam illi tali verbo significabant, & quæ nunc etiam vulgo significatur. Religiosus ergo absolvens à culpa & à poena per concessionem indulgentiæ, hæc censuram incurrit, quāvis non absoluat sacramentaliter, sed illam concedat in forma, qua Summus Pontifex solet facere, scilicet, omnibus contritis, vel confessis, hoc vel illud faciētibz, talem indulgentiam concedimus.

Quod confirmatur, nam, si religiosus, qui alias potest per privilegia sua absolvere sacramentaliter, id faciat, addat vero indulgentiam totius poenæ, incurret hanc censuram, & non propter absolutionem à culpa, cum ad illam concedendam potestatem habeat, ergo solum propter absolutionem à sola poena, quam dare non potest: ergo si hanc solum tribuat, supponendo absolutionem ab alio datam, vel per contritionem, similiter incurret. Vnde infertur, quod, si religiosus absoluat non à tota poena, sed à parte poenæ per modum indulgentiæ vnius anni, vel quid simile, non incurret hanc censuram, quia non præbet indulgentiam plenariam, neque absoluit à culpa & poena, etiam in sensu à nobis explicato.

Tandem ponderandum est verbum illud, *presumpserint*, nam ex eo constat ad hanc censuram non satis esse peccare ex negligentia, vel ignorantia casuali, sed requiri presumptionem, iuxta superius in communi dicta. Sed quid si religiosus hoc faciat ex voluntate decipiendi alios, hæc censuram incurrat, ut si quis absolueret à censura, per talem indulgentiam plenariam absque intentione absolvendi, quia ille non presumit absolvere: quod verba legis requirunt. Item rebaptizans sit irregularis, & tamē si tantū sicte exterius id faciat sine intentione, non manet irregularis: ergo similiter in presenti religiosus qui exterius vngetur sine intentione, & c. non incurret hanc censuram. Item excommunicatio lata contra hæreticos non comprehendit eos qui exterius profitentur hæresim sine voluntate & animo recedendi interius à fide: ergo similiter, &c.

In contrarium vero est, quia si hoc modo hanc legem interpretemur, nullius fere momenti efficietur, vixque inveniatur casus moralis, in quo hæc censura incurratur, saltem quoad posteriores actiones. Declaratur, nam vel religiosus scit se nō habere potestatem absolvendi à censura, seu concedendi indulgentias, vel putat se habere illam: in hoc posteriori casu excusatur à censura propter ignorantiam, etiam culpabilem, ut dixi. Suppono enim illam existimationem de potestate sic absolvendi nō provenire ex errore circa potestatem ipsam, qui vix intercedere potest absq; hæresi: nunc enim extra huiusmodi casum sumus, iuxta intentionem huius legis. Si autem religiosus sic absolvens cognoscit se non habere potestatem, non potest habere intentionem absolvendi in re ipsa, sed solum in verbis: quæ est potius intentio decipiendi. Si ergo tunc nō incurrit extra casum hæresis, vel similem, nunquam incurritur hæc censura: quod plane est contra intentionem textus. Et confirmatur, nam illa censura lata est ad

Fr. Suarez tom. 5.

A comprimendos religiosos vsurpantes ministerium Parochorum, inferentes scandala, & decipientes fideles: sed hæc omnia æque fiunt per externum ministerium factum animo decipiendi: ergo hoc etiam est prohibitum sub hac censura. Præterea non obstat verbum illud, *Abfolvere presumpserint*, nam ipsa etiam exterior absolutio potest fieri ex presumptione: non enim necesse est ut quis presumat habere potestatem; sed quod presumat exterius uti potestate, quam non habet. Vnde Syluester ex Zabarella inquit *ministrans*, ibi (& idē erit *absolvere*) sumi vulgari modo, prout idem est quod exhibere, non prout dicit legitimum usum potestatis.

Circa hoc dubium, considerata intentione huius legis, & materia eius, videtur distinctione utendum inter duas partes eius, scilicet administrationem istorum sacramentorum, & absolutionem à censura, vel à culpa & à poena. Et in priori casu videtur dicendum, qui sicte tantum daret sacramentum Extreme unctionis absque intentione conficiendi sacramentum, licet forte alias gravius peccaret non incursum hanc censuram, quia reuera non ministrat sacramentum, & propter alias rationes supra factas, & exempla adducta, quæ sane quoad hanc partem sunt vrgentia. Hoc autem non ita habet locum in alia parte huius prohibitionis, quæ est Eucharistiæ ministratio: quia hoc sacramentum consistit in facto esse, & ideo non pendet ex intentione dantis. Nisi forte quis præberet hostiam non consecratam emittendo esse Eucharistiam: de quo idem dicam, quia licet gravissime peccet, non tamen contra hanc legem, & lex penalis non est extendenda ad peccatum gravius, si reuera non est illud de quo lex loquitur. Neq; etiam oportet ut peccatum gravius graviori poena à legibus humanis puniatur: interdum enim quædam, licet gravissima, præmittuntur quia rarissima: quæ dum cōtingunt, satis per iudices puniri possunt. Idem fere est de solemnizatione matrimonij, nam si non cadat super verum matrimonium, sed tantum fiat exterior cæremonia ad decipiendum populum, non erit solemnizatio de qua ius hic loquitur, ideoque non incurretur hæc censura. Si vero cadat in verum matrimonium, iā illa non pendet ex intentione operantis, sed solum

D requirit cæremoniā exteriorem ab Ecclesia institutam, & ideo quacumq; voluntate fiat, incurretur hæc censura.

Circa alteram vero partem huius legis aliter sentiendum censéo: nam, licet quis animo sicte exterius absoluat intentione decipiendi, non vero absolvendi, non evitat hanc censuram. Ratio est, quia intentio huius legis non est prohibere, ne talis effectus in re ipsa fiat; ergo solum intēdit, ne quis etiam exterius profiteatur se id facere, & concedere. Antecedens patet, quia in lege hac necessario supponitur, validam absolutionem aut indulgentiam non posse dari ab huiusmodi religiosis; quia si possent, non esset cur illis prohiberetur: vnde lex ipsa excipit casus, in quibus per privilegia, vel ius commune possunt: ergo non prohibet hæc lex ne valide absoluant: ergo ne exterius absolutionis sententiam, vel indulgentiam proferant: ergo licet intentione decipiendi hoc faciant, vere delinquant contra hanc legem, & censuram incurrunt. Declaratur à simili, nam, si aliqua lex prohibeat ne in tali causa aliquis non iudex sententiam dicat, non potest esse prohibitionis sensus ut validam sententiam non dicat: nam hoc per se & absque alia lege est impossibile; ergo est sensus ne talem sententiam proferat, etiam si invalida futura sit: ergo, si eam proferat, licet id faciat intentione nihil valide faciendi, agat contra talem legem, & incurret eius poenam. Ita ergo est in presenti. Vnde constat alia exempla in contrarium adducta non esse similia.

Distin-
tio data di-
bitum deci-
ditur.

24

11

Ex-

Excommunicatio lata contra religiosos violantes Constitutionem Bonifacii exponitur.

Tertia excommunicatio Papæ reservata habetur in Clementin. *Cupientes, §. Sane, de penis.* Vbi excommunicantur religiosi & clerici seculares violantes constitutionem Bonifacii cap. 1. de Sepulturis in sexto prohibentis, ne aliqui clericus secularis, aut religiosus inducat quempiam ad vouendum, iurandum, vel fide interposita: seu alias promittendum ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam ulterius non immutent. Hæc enim prohibitio in illo textu nullam censuram habeat annexam: in dict. vero Clement. addita est cum reservatione ad Summū Pontificem, & non obstantibus privilegiis, &c. In qua personæ in quas fertur, sunt satis expressæ in textu, scilicet religiosi, aut clerici: unde sufficit religiosus, etiam si clericus non sit: & opinor etiam moniales comprehendi, non tamen Novitios propter dicta in simili circa præcedentem. Et è contrario sufficit quod sit clericus in quocunque gradu, quia textus ibi nihil distinguit.

Quod subiectionem huius cens.

25 Primum notandum circa actionem sub illa excom. prohiberi.

Ansonius. Angel. Nauarrus.

Caietan.

26 Aliqua conditiones re-

Circa actionem, propter quam fertur hæc censura, nonnullæ circumstantiæ notandæ sunt. Primo non satis est inducere ad eligendum, vel non mutandum, etiam si cum effectu id obtentum sit: sed oportet inducere ad vouendum, iurandum, vel promittendum talem electionem, nam textus non prohibet inductionem ad actum, sed ad obligationem actus, ut notavit Antoninus, tertia parte, tit. 24. capitul. 51. Angelus verb. *Sepultura*, num. 35. vbi alios refert. Addit Nauarrus num. 103. necessarium esse ut talis inductio habeat effectum, id est quod ex vi illius aliquis persuasus, voueat, iuret, aut promittat. Et idem sentit Angelus num. 37. citans Cardinalem, & alios, & Caietanum cap. 49. qui rationem reddit, quia hæc poena stricti iuris est: & effectum requirit. Et confirmari potest ex his, propter quæ supra diximus, quando lex excommunicat consulentes, illos non incurrere nisi quando concilium effectum habet. Sed hæc sententia mihi valde dubia est, quia hæc regula de consulentibus, quod non incurrant sine effectu subsequuto, tunc solum procedere videtur, quando actio ipsa est directe & principaliter prohibita, concilium vero est quid accessorium, & quasi via ad talem actionem: at in præsentī actio nō est prohibita, nam unicuique licitum est sua sponte eligere sepulturam: licitum etiam est, ut Antoninus notavit, promittere, iurare, vel vouere electionem sepulturæ, dummodo pura voluntate fiat: igitur inductio in præsentī est principalis, & totalis mater prohibita: ergo in illa consistit principalis violatio legis propter quam fertur censura; ergo illa per se satis est ad incurrendam censuram, siue sequatur promissio alterius, siue non. Et confirmatur, nam Bonifacius in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ, prohibet ne quis inducat, contra quam legem integre & consummate agit, qui inducit, siue alius promittat, siue non. At vero Clemens excommunicat violatores illius legis: ergo. Nihilominus, quia in materia odiosa restrictio per se favorabilis est, ideo prior sententia, quæ autoritate dictorum autorum sit probabilis, sustineri potest, dicendo actum inducendi non esse in suo ordine consummatum, nisi alter cum effectu inducatur, sicut actus occidendi non est consummatum nisi alter intereat: censura autem non incurritur nisi per actum consummatum, ut in superioribus dictum est; & ideo in præsentī non incurritur, nisi inductio habeat effectum.

Addunt dicti Doctores, aliam circumstantiam necessariam esse, ut inductio sit ad eligendum Ecclesiam, vel sepulturam in Ecclesia, pertinentem ali-

A quo modo ad ipsum inducentem, quia in cap. 1. per quod hæc culpa est regulanda satis expressum est. *bi, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant.* Denique recte expendunt illa priora verba dictæ Clement. *Temerarios violatores, &c.* Dicitur enim temere facere (ex sententia Caietani) qui sciens & videns talem legem violat. unde infert, quæ ignorantia huius prohibitionis hoc facit, non incurrere hanc censuram. Nauarr. addendo, vel exponendo ait, *Si probabiliter existimat se id facere posse:* unde videtur requirere ignorantiam excusantem à culpa, nam probabilis existimatio culpam excusat. At vero iuxta expositionem particula illa, *temeraria*, nihil operatur, quia ignorantia probabilis semper excusat à censura, cum excuset à culpa, etiam si simpliciter lex sit lata contra omnes transgressores. Non est autem credendum in lege pœnali huiusmodi verbum addi sine aliquo effectu, & consideratione, ut in similibus dictum est. Et ideo necessarium esse opinor ausum temerarium, qui non interuenit ubi ex ignorantia, & bona fide proceditur, etiam si ob negligentiam à culpa non excuset, dummodo ignorantia affectata non sit, nam tunc reuera temeritas euitatur.

Excommunicatio contra violantes interdictum, exponitur.

Quartæ censura continetur in Clement. *Graviter de Sententia excommunicationis*, ubi violantes interdictum aliquo ex modis ibi declaratis, excommunicatione Papæ reservata ligantur. Aduertendum est autem constitutionem illam editam esse occasione quorūdam nobilium, & Dominorum temporalium, qui dictos excessus perpetrabant, ut Pontifex in principio refert: Deinde vero subiungit, *Presumptores presatos, &c.* Unde videri potest illa censura tantum lata contra illas particulares personas. Verumtamen non ita est, sed ibi conditurus perpetuum prohibens, & puniens familia delicta à quibuscunque personis commissa, ut patet ex illis verbis, *Qui quemquam de casero cogere, &c.* Et ita omnes intelligunt, & exponunt. Unde cum ibi dicitur, *presumptores presatos*, non sit relatio tantum ad tales personas in diuiduo, sed ad talem conditionem personarum, sic delinquentium, ut mox patebit.

Quatuor autem violationes interdicti ibi puniuntur. Prima est, *in loco interdicto quemquam quomodo libet cogere diuina officia celebrare.* Vbi solum est considerandum verbum vniuersale, *quomodo libet cogere*, omnem enim modum coactionis includit, siue per actionem in propriam personam, siue in coniunctas, siue per subtractionem bonorum, vel alium modum similem directe, vel indirecte, dummodo vera coactio sit, non enim omnis inductio sed coactio tantum punitur. unde, si fiat rogando, promittendo, &c. non incurritur. Secunda actio est *euocare aliquos, præsertim excommunicationis, vel interdicti censuræ ligatos, ad prædicta officia audienda.* Vbi aduertendum verbum, *euocare*, non poni simpliciter, sed cum hoc addito, *prædicto modo.* Modus autem prius dictus erat per euocationem publicam, scilicet per campanarum pulsationem, & vocem præconis. Unde infert Nauarrus, non satis esse vocare clam per nuncios: quod etiam affirmant Angelus, & Syluester cum Cardinali, & aliis. Sed diligentius Caietanus aduertit quatuor modos euocandi fuisse positos in principio illius textus, scilicet, *nunc hos nunc illos vocando, nunc compellendo, nunc campanis, nunc voce præconis.* Cum ergo postea dicitur, *Qui modo prædicto euocare, &c.* non est cur magis limitetur ad vnum modum, quam ad alium ex prædictis: ergo comprehendit omnes: maxime quia nō tantum prohibet euocare populum, quod fieri solet illis signis publicis: sed etiam prohibet aliquos, seu quoscumque ex-

37 Clement. Graviter de Sententia.

38 Aliqua conditiones re-

39

Nauarr. Angel. Syluest. Caietan.

communicatos, vel non excommunicatos vocare: quod fieri solet aliis modis: comprehendit ergo omnes illos modos, ut recte Caietanus aduertit. Sed illa prima verba, *Nunc hos, nunc illos vocantes*, non excludunt modum vocandi secrete per nuncium, vel quid simile, ergo hic etiam modus sufficit ad incurrendam censuram, cum textus absolute & indifferenter loquatur. Deinde, dum dicitur, *aliquos praesertim, &c.* clare constat prohibitionem quoad hanc partem generalem esse, id est, non solum comprehendere eos, qui excommunicatos, vel interdictos euocant, sed etiam quoscunque alios, licet respectu illorum, sicut grauius est delictum, ita districtior sit prohibitio. Rursus expendo, particulam illam, *eade officia*, intelligendam esse de eisdem officiis in loco interdicto celebratis. Vnde, qui euocaret excommunicatos ad audienda diuina officia in loco non interdicto, non incurreret in hunc canonem, quidquid sit de aliis censuris.

29
Tertia actio est, prohibere ne excommunicati publici, aut interdicti ab Ecclesiis exeant dum in ipsis Missarum solennia celebrantur, etiam ad celebrantibus admoniti. Vbi etiam sunt nonnulla consideranda. Primum in hac clausula non esse sermonem de officiis diuinis in communi, sed tantum de Missis, & ideo non esse amplius extendendam. Dubium autem esse potest an priores clausulae eodem modo intelligenda sint, & limitanda. Nam Angelus, & Syluester secuti Cardinalem, & alios, putant limitationem esse generalem, & per hanc clausulam explicari praecedentes. Quod tamen mihi est difficile creditur, propter initium textus in quo dicitur, *Missae & alia diuina officia*: ergo, cum in prima, & secunda clausula dicatur, *absolute diuina officia*, seu eadem diuina officia, non videtur hoc calu factum, sed quia legislator voluit has duas actiones generalius punire quam tertiam, vel quartam, cum haec verba referantur ad initium textus, & eodem sensu accipi videantur. Et hanc partem tenuit Caiet. in Summa, capitulo 41. de excommunicatis.

10
Dubitari etiam potest, an haec clausula intelligatur solum de locis interdictis, vel de quibuscunque Ecclesiis: nam in ea simpliciter dicitur, *Ab Ecclesiis*. Respondeo solum esse sermonem de locis interdictis, & consequenter de Ecclesiis in eis existentibus, ac proinde etiam interdictis. Vnde verba illa ex materia subiecta, & ex antecedentibus & consequentibus limitantur. Sub Ecclesiis autem non comprehenduntur priuata oratoria, praesertim in materia odiosa. Et sermo tantum est de personis publice interdictis, & excommunicatis, quae debent prius à celebrante moneri, ut exeant, & qui tunc impedit exitum, incurrat, & non antea, quidquid Syluester dicat, nam textui repugnat. An vero illa monitio debeat esse particularis, & nominatim, vel generalis sufficiat: Angelus, & Syluester generalem satis esse putant, quia verba non plus requirunt: sicut etiam satis est quod prohibitio sit generalis propter absolutum verbum, *prohibere*. Ex quo etiam notari potest, non esse necessariam coactionem, sed preces, aut aliam inductionem mere voluntariam sufficere.

31
Vnde etiam notari potest, illas actiones non in quibuscunque personis, sed in habentibus temporalem iurisdictionem puniri, ut Nauarrus ex Glossa recepta notat. Et colligitur ex textu, in quo prius dicitur, *Nobiles quidam & domini temporales*, & postea subditur, *presumptores praesatos, &c.* Vnde haec censura ex parte personarum non est vniuersalis, comprehendit tamen omnes dominos temporales etiam alias Praelati Ecclesiastici sint, ut iidem auctores notant. Quocirca cum ibi dicitur, *Nobiles, & domini temporales*, copulatum id accipiendum est: non enim nobilitas sine dominio, seu iurisdictione temporali sufficit. E contrario vero dominium tempo-

Fr. Suarez tom. 5.

rale semper sufficit, nam hoc praecipue hic consideratur: neq. est sermo tam de vera nobilitate personae, seu originis, quam de nobilitate status, ut sic dicam, seu praesumpta & representata in ipso dominio & iurisdictione temporali; ut ita particula haec non tantum sit coniunctiua, sed etiam declaratiua talis nobilitatis.

Hinc vero oriri potest dubium, an oporteat huiusmodi actiones esse profectas ex iurisdictione temporalis, ita ut sit formaliter principium tali actioni, & non tantum conditio personae. Videtur enim hoc rationi censentaneum. Ut quid enim temporalis iurisdictionis in tali persona postuletur, nisi quia actus ipse puniatur, ut abusus quidam talis iurisdictionis? Itē in principio illius textus non sine causa dicitur, *illos temporales dominos, in suis terris Ecclesiastico supposito interdicto illa delicta commisisse*: quia si extra illas id faciant, non operabuntur ut iurisdictionem habentes, ergo intelligendus est ille textus de actu qui fiat titulo iurisdictionis & dominij. Et hoc videtur confirmare verbum, *prohibere*, nam proprium est iurisdictionem habentis. Item modus publicae conuocationis, qui in secunda actione praesupponitur, non potest, moraliter loquendo, ab his fieri nisi in propriis terris. In contrarium nihilominus obijci potest, quia in illo textu cum incipit lex, & excommunicatio proferri absolute dicitur, *Quicumq. in locis interdicto suppositis quemcumque, &c.* ubi nulla sit loci determinatio: sed omittitur ea quae in propositione casus posita fuerat scilicet, *in locis eorum seu terris suis*, in quo indicatur, Pontificem generalius legem ferre. Item illud signum, *quemcumque*, pro omnibus distribuit, & non pro solis subditis: ergo ita ut sonat accipienda est. Et inde sit necessarium non esse, ut actus fiat titulo iurisdictionis & dominij. Sed, licet haec coniectura faciant rem alio quo modo dubiam; nihilominus priorem partem tanquam mitiorem probandam censco: nam & coniectura prius facta probabiliores sunt: & posteriora verba facile exponuntur, & determinatur iuxta subiectam materiam. Quam opinionem indicauit Angelus supra, dicens cum Cardinali: hanc poenam non habere locum quando praedicti domini praecipiant non subditis, vel haec faciunt in terris non suis. Per subditos autem intelligi non solum proprios vasallos, sed etiam omnes, qui actu in talibus terris versantur, & earum domino de facto obediunt. Necessarium est etiam ut effectus sequatur, non est enim satis vocare, prohibere, &c. nisi cum effectui à subditis interdictum violetur, ut patet à simili expuncto praecedente, & quia ibi consummatur actus principaliter prohibitus, & punitus per talem legem.

Quarta actio est quod publice excommunicatis, & interdictis, existens in Ecclesia interdicta dum Missarum solennia celebrantur, & nominatus ab ipso celebrante ut exeat, nihilominus permaneat, & exire nolit, nam ille nouam censuram excommunicationis Papae reservatam incurrat. In qua clausula iam non est sermo de Dominis temporalibus, sed simpliciter de omnibus excommunicatis, & interdictis, siue proprio arbitrio, siue ab aliis vocati ibi interfint. Item habet locum in excommunicatis, vel interdictis à iure, & ab homine. Sicut omnia superius dicta de interdicto loci, de utroque indifferenter intelliguntur, ut Glossa aduertit, quia ius indistincte loquitur. Nunc autem limitandum hoc videtur ad excommunicatum, vel interdictum nominatim, & denunciatum, vel manifestum percussorem clerici (quod in praecedenti etiam clausula obseruare oportet) quia iuxta nouum ius hi tantum censentur publice ligati censura, in illo autem iure requiritur, ut sint publice ligati. Et praeterea additur, necessarium esse, ut à celebrante exire moneantur: & hic additur *nominatim*: quapropter ita faciendum est, alias, licet excommunicati maneant, non incurrēt.

li 2 Pra-

32
Quo titulo debeant fieri numerata actiones ut hac excommunicati incurratur.

Dubii decisio.

Angelus.

33
Quarta actio sub ea dem censura prohibita.

Præterea hæc clausula explicanda videtur de celebratione Missæ, licet Caiet. aliud sentiat, quia simpliciter dicitur à celebrantibus, sed ex ipso contextu constat, cum dicitur, *In ipsi Ecclesiis*, relationem fieri ad proximam clausulam, in qua sermo erat de Ecclesiis, in quibus Missarum solennia celebrantur: præterquam quod nomen celebrant simpliciter dictum, attribui solet sacerdoti Missam facienti. Necessario autem intelligendum hoc est de Ecclesiis interdictis: nam de eis, ut dixi, intelliguntur omnia superiora, ad quæ in præfenti clausula fit relatio. Denique prætermittendum non est verbum, *presumpserint*, quod in fine ponitur, & comprehendit omnes clausulas seu actiones: eandemq; energiam habet, quam in similibus sæpe explicuimus.

Notandum
pro omnib.
actionibus
numeratis.

34

Ultima censura posset afferri ex Clement. Si quis suadente, de poenis, ubi specialiter excommunicantur, qui manus in Episcopum iniiciunt. Sed hæc explicata est à nobis in Bulla Cœnæ in 11. clausula eius.

SECTIO V.

Quæ excommunicationes Papæ reservatae in libris Extravagantium continentur.

Prima contra excommunicantes corpora defunctorum ex Extravag. de Sepulch.

Primo loco afferri potest excommunicatio lata à Bonifacio 8. in Extravagan. 1. de Sepulch. contra dilacerantes, & exenterantes corpora defunctorum hominum, ut conseruetur, vel ut decoquantur, ut ossa possint in alia loca deferri. Circa quam legem solum occurrit aduertendum, ex parte personarum generalissimam esse, nam in persona defuncti, nullam admittit distinctionem: cuiuscunque enim dignitatis existat circa corpus eius hæc fieri prohibentur. Et similiter ex parte facientium nullus eximitur, etiam si Pontificali dignitate resurgat, seu cuiuscunque ordinis conditionis, status, aut gradus fuerit. Additurque defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertrahendo, vel sciendo pertrahari. Per quæ verba ampliatur hæc censura ad mandantes: si mandatum ad executionem perveniat: quod significant illa verba, *facientes pertrahari*. Actiones vero propter quas hæc censura imponitur, sunt exenterare, partiri, seu dilacerare cadauera humana, & coquere, & nudare ossa, ut alio deferantur. Nec oportet hæc omnia simul agere, sed quodlibet opus eorum sufficit, ut patet ex illis verbis, *Qui aliquid contra huius nostri status tenorem, &c.* Et additur, *Presumpseris attentare*, quod habet illam vim quam sæpe tractauimus, ut Caietanus etiam cap. 70. aduertit.

Actiones ob
quas fertur
hæc censura.

Quadam
dicta censu-
ra limita-
tiones.
Prima.

Caiet.
Nauarr.
Syluest.

Secunda.

Nonnulla vero limitationes ex illo textu colliguntur. Prima est in illis verbis, *Cum quis in ciuitatibus, terris, seu locis, in quibus Catholica fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum, &c.* Nam hinc habemus, si fidelis in terris infidelium, etiam hæreticorum moriatur, non esse contra hanc legem, si prædicta circa corpus eius fiant, ut ossa eius possint ad fidelium loca deferri, & Ecclesiasticæ tradi sepulture. Quod Caietanus, Nauarrus, Syluester, & alij notarunt: & satis constat ex prædictis verbis. Et ratio fortasse fuit, quia ibi non potest tale corpus Ecclesiasticæ sepulture tradi: ut in cineres redigatur. Quod est remedium in eodem textu præscriptum.

Secunda limitatio colligitur ex illis verbis, *Et tandem eadem ad partes prædictas mittunt, &c.* Ex qua narratione, & prohibitione subsequuta, & illi accommodata, colligi videtur, hæc excommunicationem solum incurri, quando prædictæ actiones fiunt ad eum finem deferendi ossa defuncti in alium locum. Atque ita exponunt Syluester *Excommunicatio*, 7.

A numer. 79. Nauarrus nu. 105. Caietanus, & alij. Estque vera sententia, cui & Rubrica sub qua textus collocatur fauet, & tota dispositio textus huc tendit. Ex quo recte inferunt iidem auctores, si aliquis id faciat circa corpus defuncti ex odio & vindicta, non incurrere hanc censuram, multoque minus, si fiat in poenam ex publica iustitia, vel etiam chirurgiæ, aut nothemiæ causa. Quod vero necesse sit hoc fieri, ut talia corpora vel ossa in alium locum deferantur, & illic sepeliuntur, incertum videri potest propter illa verba textus, *Si quispiam ex eius genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus præsertim extra suarum partium limites debitum naturæ persoluat, &c.* Ponderanda est enim illa particula, *præsertim*, indicat enim id principaliter prohiberi, non tamen illud solum: ergo, etiam si quis in proprio solo decedat, & ibi sepeliendus sit, si hæc fiant circa corpus eius, ut ita sepeliatur, incurratur hæc censura. Sed hoc facile dissoluitur ex verbis sequentibus eiusdem textus, *In suis vel alienis partibus sepultura electa*. Quia ergo interdum contingit, eum qui in propria patria discedit, in aliena & distanti eligere sepulturam, ideo verum est, posse aliquando incurrere hanc censuram exercendo has actiones circa eum, qui in propria patria moritur: quia vero hoc est ex raro contingentibus, ideo posita est dicta particula, *præsertim*, non vero, quia necesse non sit hæc fieri ad deferendum corpus in alium locum, ubi sepeliendum est, sicut in fine concluditur illis verbis, *Ad partes prædictas deferunt tumulanda*. Sed urgebis, Non est minor impietas & inhumanitas, si hæc fiant circa corpus in eodem loco sepeliendum, quæ ratio mouit Pontificem ad hoc prohibendum, ut ibi constat: ergo saltem ob similitudinem rationis extendenda est hæc prohibitio ad dictum casum. Respondetur legem latam esse de his actionibus, ut solebant esse in usu: quod autem hæc omnia fiant circa corpora ut in eodem loco sepultura tradantur, insolitum, & inauditum est, & ideo de hoc non curasse legislatorem. At vero si corpus regium, verbi gratia, vel simile exenteretur ut ballamo inungi possit & diutius absque ulteriori corruptione, vel fetore feruari, id non erit contra hanc legem, nec causa censuræ, ut prædicti Doctores docent.

D Tandem additur in eo textu huius censuræ reservatio, & sit Papalis. Et postea (quod prætereundum non est) extenditur quodammodo hæc censura ad corpus ipsius defuncti, quod ita inhumane tractatum est, præcipitur enim ut Ecclesiastica careat sepultura. Vbi statim querendum occurrit, cur hæc pœna & veluti parte huius censuræ afficiatur defunctus in corpore suo, cum in ea nihil peccauerit. Quam difficultatem attingit Glossa ibi, & i. Glossa duobus modis responder. Primo, hanc pœnam solum habere locum, quando ante mortem ille dedit occasionem aliquam, vel significationem consentiendi huic delicto, nimirum quia, sciens talem consuetudinem, & cum posset ac deberet prouidere talem factum, nihilominus absolute præcipit sua ossa in alium locum deportari. Secundo, hunc puniri si ne culpa propria, non tamen sine causa ad detestabilem actionem criminis, etiam si ab aliis proprio tantum nutu patratum sit. Et addere possumus, sepulturam defuncti, licet suo modo spectet ad honorem & commodum eius, tamen magna ex parte pertinere ad honorem & consolationem viuorum: & ideo hæc pœna, licet circa corpus defuncti versetur, esse ipsorum viuorum, & hac ratione potuisse imponi propter solam culpam eorum. Vtraque responsio probabilis est: prior tamen videtur magis consentanea rationi, quia nimis alienū ab Ecclesiastica pietate videtur, ut sine culpa sua tam grauem patiatur infamiam, & contumeliam in suo cadauere ille, qui viuens nihil peccauit in tali facto. Potestque ex ipso textu colligi, si ponderetur verbum illud, *Sepultura electa*

Obiecti

Soluitur

Replica

Enamur

Causa

Prædicta

Glossa

Syluest.

Causa

Syluest.

Syluest.

Syluest.

Syluest.

Syluest.